

ՍԶԳԱՅԻՆ

Երեսփոխանական Ընդհանուր Ժողովոյ երէկոսան նիստն մեծ ազմկաւ և յուզմամբ անցաւ : Նշանակեալ խնդրոց և ոչ մին որոշելու ժամանակ եղաւ բաց ի մէկ քանի նորոնտիր երեսփոխանաց վաւերացման դործէն :

Պատճառ :

12 երեսփոխանաց (որոց մին էինք մենք) ստորագրութեամբ հարցում մը ուղղուեցաւ առ Ս. Պատրիարքն և առ Քաղ. Ժողովն, իմանալու համար թէ ըստայդ է, թէ՛ անստայգ, Ս. Եփրեմեանէն Պատրիարքարան հեռագրի մը եկած ըլլալն Սոյ խնդրոցն համար : Քաղաքական Ժողովոյ կողմանէ անմիջապէս յայտարարութիւն եղաւ թէ իրեն ուղղեալ չէ այլ Ս. Պատրիարք Հօր. խի Ս. Պատրիարք Հայրը հարցուց թէ այսպէս յաճախ խնդրոց կարգը խանգարել կարելի է : և երեսփոխանաց ոմանք իրենց սովորութեան համաձայն ազնուկ յարուցին, բարձրագոյ աղաղակներով խորհրդարանը լցին, քուէ պահանջեցին հարցման սահմանական կամ անսահմանական չըլլալուն համար, վերջապէս ամեն ճիշդ թափեցին, ամեն միջոց ի գործ դրին այս անգամ ալ մեր ձայնը խեղդեալու համար, բայց չյայտարարեցին : Ս. Պատրիարքը վերջապէս հարկադրեցաւ յայտնել թէ հեռագիր մ' եկած է, բայց միայն իրեն վերաբերելուն համար իր կողմանէ պատասխանը գրուած է : և անմիջապէս առաջարկեց որ ուրիշ կարեւոր խնդրոց անցնի Ժողովը : և այսպէս պիտի ըլլար՝ եթէ քանի մը երեսփոխանաց յարձակմանց դէմ չեմք ինչ հարցումն ուղղող երեսփոխանաց զօրաւոր փաստերն՝ առարկութիւններն ու դիտողութիւնները : այսինքն թէ՛ հեռագիրը Ընդհ. Ժողովոյ կը բարեբերի նախագահին գրուած ըլլալուն համար : Թէ՛ Ընդհ. Նուր Ժողովը ամբաստանուած է Եփրեմեանի վնասակար Հայրապետէն իջրն շեղեալ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ նախնի աւանդութեանց շաւղէն, և թէ՛ պէտք է Ժողովը գործէ դադարի մինչև ցլխահան այս ամբաստանութեան խնդրոցն : Ստաց դէմ մեծ առարկութիւնք էին ծիծաղ, ծաղր, նախատինք, յարձակմունք և դուռում դռնում : Օտեան էֆէնտի պահ մը խօսեցաւ Ս. Եփրեմեանի մայր Աթոռոյն դէմ որեւէ ձախող դիտում չըլլալը հաստատուելու համար, բայց Օգոստէն էֆէնտի պատասխանեց հաստատ կապածներ յայտնելով՝ քանի մը երեսեկի պարագայից վրայ յենով՝ այսինքն է, Ա. բազմաժամանակեայ սովորութեան հակառակ Սոյ կաթողիկոսին Ընդհ. Նուր Ժողովով վաւերացուիլը, Բ. Եփրեմեանի ձեռնադրեալ և Եփրեմեանի հաւատարմութեան համար՝ երբեք ու ուխտ տուած եպիսկոպոսի մը յաթոռ կաթողիկոսութեան Սոյ բարձրացած ըլլալը : Գ. առանց յարաբերութեանց հաստատութեան՝ նորոնտիր կաթողիկոսին վաւերացուիլը : Ս. յատենաբանութեան աւանդական և ետք դարձեալ ըստեցան աղաղակները, և երբ մօտ էր որոշում տրուելու որ պատասխան Ս. Պատրիարք Հօր կողմանէ առ չէ, Հայրապետն ուղղեալ պատասխանին դարձին, սոսկ պայմանաւոր Ժողովը տեսնէ Ս. Պատրիարք Հօր տուած պատասխանը, բայց ընդդիմադիր մասին դուռում դռնումները շարունակեցին, և նիստը վերցաւ՝ անորոշ վիճակի մէջ :

Սակայն մեք դո՛ւ հմար որ երէկ բաւական պարզուեցաւ թէ Սոյ խնդրոցն մէջ վերջին օրերս բռնուած ընթացքը ձախող է, դայթակեցուցիչ է, և ընդդէմ աւանդութեանց և իրաւանց : երէկ արդարացան մեր բողոքները որ ըրինք իրիկիոյ կաթողիկոսին վաւերացումը աւանդարանօք և Ընդհ. Ժողովով ընելու զող և ընող երեսփոխանաց դէմ :

Երեսփոխանաց փոխանորդ գերապետի Ս. Խորէն Յ. վարդապետ ասկէց երկու ամիս յառաջ անձնական տկարութիւն պատճառելով հրաժարեր, և Ս. Եսայի Ս. Պատրիարքն ալ հրաժարականն ընդունելով փոխանորդութեան պաշտօնը գերապետի Ս. Սիմէոն Ս. Արքեպիսկոպոսին յանձնեց է, և նա ալ քիչ օրէն մայրաքաղաքս կհասնի :

Մեք գիտեմք, հրաժարեալ փոխանորդը քաջառողջ վիճակի մէջ կգտնուի : անշուշտ ուրիշ պատճառ ունենալու է, չըլլայ թէ երեսփոխանաց արտաքսեալ վարդապետաց մեծարանք ու հիւրընկալութիւն տալուն համար պաշտօնէն զինքը հրաժարելու հարկադրած ըլլան : Գաղտնիք մ'ալ այս եղաւ : Խուսի մը բանիւրուն և աղքատի վարդապետներ երեսփոխանի արտաքսուած են, բայց մայրաքաղաքս մէջ ամեն տեղ յարգու պատիւ կգտնեն, որովհետեւ յարգանաց ու պատուոյ արժանի են :

Այս առթիւ կիրկնեմք մեր դանդառները Ս. Եսայի Ս. Պատրիարքին դէմ, երեսփոխան կանոնադրութիւնը չգործադրելուն համար, որոյ անթերի գործադրութեան համար հանդիսաւոր ուխտ ըրած է : Մեք գիտեմք որ Ս. Եսայի Պատրիարքը միապետաբար կգործէ : բազմաթիւ տարիներէ հետէ հաշիւ տուած չէ, չունի Տնօրէն Ժողով, պաշտօններն ինքն կուտայ և ինքը կառնու ուղած ատենը : և հաշիւ անշուշտ ինքնին ընդունած է Գեր. Ս. Խորէն վարդապետին հրաժարականն ալ, և

գերապետի Սիմէոն Արքեպիսկոպոսին յանձնած է առանց Տնօրէն Ժողովոյ խորհրդակցութեան և որոշման :

Ուր չկայ կարգ ու կանոն, հոն չկայ հաւել բարեկարգութիւն : Անշուշտ այժմ բարեկարգութեան մէջ չգտնուիր երեսփոխանաց վանքն ալ, և պարտաւոր եմք բարեկարգութիւն չպահանջել յօդուտ աղգային այս մեծ վանուց :

Պէտք ունի աղգային գերեզմանատան խնդրոցն համար, Պատրիարքարանը Բ. Դրան հետ բանակցութեան մտած է : Երեսփոխան թէ Պատրիարքարանը լաւ կը ելլի այս խնդրոցն ծանրութիւնը, ըստ այնմ կը վարուի, և կը անայ որ խնդրը գոհացուցիչ կը լինի կարգադրուելով աղգային մեծ յուզման մը անդի չտրուի :

Երեսփոխան Առաջնորդ գերապետի Ս. Մեսրոպ Ս. Արքեպիսկոպոսը հինգշաբթի օրը մայրաքաղաքս ուղեւորեցաւ իւր պաշտօնատեղին :

Պանտրմայէն յունվար 3 թուով գրուած նամակէ մը ուրախութեամբ կիմանաւ թէ՛ յիշեալ քաղաքին մէջ 300 ուսումնասէր աղգայնոց ընկերութեամբ Անձնուէր ընկերութեան ճիւղ մը հաստատուել է, ջանիւք և յորդորանօք Սարգիս Յովհաննէս Ս. Անտոնեան Յովհաննէս և Ղազարեհի Ոսկիան աղայից և ուրիշ երեսեկեայ :

Այս աղգօգուտ հաստատութեան համար ջանադիր գտնուող մեծարդոյ անձանց մեր շնորհակալիքն յայտնեմք յետոյ, պարտ կհամարինք մեզ խնդրել որ յարատեւութեան ու արդիւնաւորութեան համար ամեն ջանք ու փոյթ տանին :

Կլեմէնթ թէ՛ Պարսկաստանի աղգայնոց կողմանէ առաջարկութիւն եղեր է Նարպէյեան գեր. Ս. Խորէն Ս. Արքեպիսկոպոսին, իրենց Պատրիարք և միանգամայն կաթողիկոս ըլլալ, բայց Նորին գերապետութիւնը մերժեց է : Ստուգութեան կարօտ է այս լուրը :

ՍՍՈՅ ԽՆԴԻՐ

Մեք առ այժմ այս խնդրոյն վրայ դրելիք չունիմք. որովհետեւ կանխաւ ըրինք մեր գիտողութիւնները՝ խորհրդածութիւններն աւ ըողտքները թէ երեսփոխանական ընդհանուր ժողովոյ և թէ լրագրոյս մէջ :

Այսօր կարեւոր կհամարվէր հրատարակել հետեւեալ չորս նշանաւոր գրութիւնները, որոց երեքը՝ որ են Սոյ խնդրոյն վրայ խորհրդածութիւն մը և Ս. Լճմիածնի վեհափառ Հայրապետին կողմանէ առ Կ. Պօլսոյ Պատրիարքին և առ նորընտիր կաթողիկոսն Երկեղեցւոյ ուղղելի կանխակց պատճեններ, հրատարակեալ են Ս. Լճմիածնի Արարատ Հանդիսին գեկտ. թուոյն մէջ. իսկ չորրորդը՝ առ Նարայեան Խորէն եպիսկոպոս ուղղեալ Հայրապետական կոնգրակի մը պատճենն է :

Ա.

Ի բաւական ժամանակաց հետէ Սոյ կաթողիկոսական խնդիրն յայտնի է բաղմաց թէ ո՛րպիսի կնճռալից կերպարանք ընդունած է, և կը յուզի և վերիվայր կը խառնաշփոթ միտքերը :

Քաջ յայտնի էին ի վաղուց խորիմաց հեռաւան և բանալեւ ազգայնոց այն ամեն հնարք և ջանքեր որ ընդ վերարկուաւ օգտի և միութեան Ազգիս զազունածածուկ կ'գործէին ի խորչս խորչս Կ. Պօլսոյ, և այլ և այլ ձեւեր և որոշումներ կը տային խնդրոյն, որ ինչպէս մի ուշիմ քննականաւ ազգային ասաց Կ. Պօլսոյ Ազգ. Երեսփ. ժողովոյ մէջ՝ թէ վտանգ կայ քուէտուփի մօտ, բայց կանոնք թէ՛ անեծ վտանգ արդէն հասեալ կայ ի դրուն Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ և ազգիս միութեան, և բացայայտ կը տեսնուին յապագային ծագելիք կուրք և խռովութիւնք, պառակտմունք և բաժանմունք միութեան Մայրենի Ս. Եկեղեցւոյ, զոր ահա այս օրերը Պօլսոյ լրագրիք գուծեցին գուշակեալ խորագաւանդութեանց պարզուիլ ի կերպնաւորելն Տաճկաստանի ի Պատրիարքարանն Հայոց :

Ո՛վ չ'իտայր՝ թէ կրօնական բարձր և վըսեմ խնդիրք և եկեղեցական կանոնք և նոր բարեկարգութիւնք կը պատկանին Ընդհանրական Հայրապետի և Եօրին միայն նախագահութեամբ գումարեալ ժողովոյն իրաւասութեանց : Բայց ցաւօք սրտի կը տեսնուի՝ զի Կ. Պօլսոյ Գեր. Պատրիարքն և Ընդհ. ժողով անոր քան զբաւառըութիւնն (Տաճկաստանաբնակ Հայոց աղբ.) Սահմանադրութեան և քան զիրաւասութիւնն Սոյ կաթողիկոսութեան առթիւ այնպիսի խնդիրներ յուլեցին և կը նկրտին այժմ վճռել, որ երբեք ներքի չեն նոցա՝ և փոխանակ բարեկարգութեանց՝ բաղմադիմի անկարգութիւնք սլիտի ծնանին ի վնաս միութեան և օգտի ազգիս և սահմանադրութեանց սրբոյ Եկեղեցւոյ և նուիրական իրաւանց Մայր Աթոռոյ :

Սոյ ինչպէս նաև Աղթամարայ-ծնունդ զեղծմանց ժամանակին անվաւեր իշխանութեան ենթարկեալ աղբայնք մեր և սիրելիք ո՛չ ի հաւատու և ո՛չ ի կրօնական արարողութիւն երբեք ամենեւին տարբերութիւն և բաժանմունք չունէին և չունին, այլ ամենեւին հարապատ և հաւատարմօրդք են աւարատ Հարին Քրիստոսի Ս. Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց, և ուր ուրեք Հոջ կան՝ և բոլոր որ հարցուի, նոցա պատասխանիք են միշտ ճանաչել միմայն Գլուխ և Հովուապետ առաքելական Եկեղեցւոյ Հայաստանեայց, որոյ (այսինքն ամենայն Հայոց կաթողիկոս

առթեան) գահանիւտ կայարան է ի դարաւոր ժամանակաց աստ ի Մայր Աթոռ ի Ս. Լճմիածնի, որում ոմանք այժմիկ միայն այլ ինն կերպարանք տալ ճշդին : Ուրեմն ի՞նչ մի մեծ շարժառիթ կայ արդեօք գրեթէ ազգիս ընդհանրութեան, ի դարուց հետէ և ի սրբազան նախնեաց անվաւեր վճռած տեղեաց առաւել մեծ նշանակութիւն տալ և օրինաւոր կաթողիկոսական Աթոռ անուանել և սրբոյ Աթոռոյս հետ ի մասին յարաբերութեանց խնդիրներ բանալ, սոսանց կանխաւ գիտութեան և հաւանութեան վեհ. կաթողիկոսի ամենայն Հայոց, և ի՞նչ կը նշանակեն Սոյ և Աղթամարայ յարաբերութիւնք ընդ Վարչութեան Պօլսոյ : Միթէ բաղմաց յայտնի չեն ի վաղուց եղեալ յարաբերութիւնք նոցին ընդ Պատրիարքաց Պօլսոյ՝ որ լոկ քաղաքական էին : Կասկած կընդունիմք, մի՞ գուցէ եկեղեցական բարեկարգութեան յարաբերութիւն կամին հաստատել ամանք Տաճկաստանաբնակ մերազնեայք, որ առանց բացէ ի բաց և պարզապէս ապաստանելոյ յԱրարատեան Մայր Աթոռոյս՝ չկարեն դաշնակցիլ ընդ նոսա. արդեօք այսպէ՞ս կամին դաւադիրք խարել և խարդաւանել պարզամիտները և բարեխալ ժողովուրդը : Իսկ եթէ հաւատեալ լից՝ ունին այն անուանեալ կաթողիկոսութեան ի կարգ և ի սահման հրաւիրել, և նոցա հովուութեան ներքեւ գտնուող ուղղմելի մերազգէքն ուսումը և մտաւորական և բարոյական զարգացմամբ երջանկացնել, և միանգամայն պաշտօնական կերպիւ բերել և միտցնել Մայր Աթոռոյս Հովուապետութեան հետ. դժբա ի վաղուց հետէ սկսուած են Պօլսոյ ուշիմ եկեղեցականաց և աշխարհականաց կողմանէ. նաև աւելորդ դատուած է երբեմն յոմանց Աղթամարին՝ և առժամանակ մի եւս վերցուած, բայց ինչ ինչ համալսմանք ժամանակին ի ձեռն կաշառակուլ անձանց վերստին հաստատուած. իսկ զՍիւն բարեկարգելով՝ ուղղել նորին յարաբերութիւնք ընդ Մայր Աթոռոյս սրբոյ Լճմիածնի և ո՛չ ընդ Պօլսոյ Ազգ. Վարչութեան, և առժամանակ մի թողուլ զանուն կաթողիկոսութեան Սոյ՝ մինչև ժամանակը տնօրինել զարժան և զօգուան ընդհանրութեան ազգիս : Եւ այս մտքով էր՝ որ Պօլսոյ Պատրիարքարանը երբեմն՝ բաւական աշխատեցաւ Արարատեան ցեղը վերցնելոյ համար, և ի նոյն ցեղէն երկու՝ երկուստեք եկեղեցական բերելով ի Կ. Պօլսոյ յուսումնաւորան դրաւ, որոց մին Գուկաս անուն՝ տար յԱրարատն ընտրուեցաւ կաթողիկոս Կիրակոս կոչմամբ. որ խոտմնադիր տուած է ի Պատրիարքարանն՝ ջնջել ընտրութեանց մէջ շարունակեալ ցեղական սովորութիւնը, որում յաջորդեց ինքնակոչն Նիկողայոս : Արդեօք բաղմաց յայտնի չէ՞, որ այժմեան վեհ. կաթողիկոս՝ երբեմն ի Պատրիարքութեան իւրում ի Կ. Պօլսոյ՝ ո՛րքան աշխատեցաւ այն անկարգութիւնքը աղբիս մէջէն վերցնելոյ աղտաւ, քանի որ Խօզանեանց բռնութիւնք և աղբեցութիւն թուլացած էին և հետզհետէ կանհետանային ինչպէս և եղան, և Բ. Գուկոս Օսմանեան կառավարութեան կարողացաւ իւր աղբեցութիւն և իշխանութիւն կատարելապէս ի դրժմած ի լերին Տօրոսի, և օրինաւոր յարաբերութիւն հաստատելոյ համար քանիցս ի խորհուրդ մտաւ ի Տէր հանգուցեալ Մատթէոս Կաթողիկոսի հետ մինչ ի Կ. Պօլսոյ էր՝ ինչ ինչ յօդուածներ առաջարկելով, բայց Լուսափողոյն ի Սիւն և Աղթամար կաթողիկոսական տիտղոս ջնջուեանէն միայն առթիւ եղաւ դործոյն անկատար մնալոյն. և միթէ Նորին Արարատեան վեհ. կաթողիկոս ինքն իսկ չէր՝ յորժամ ընտրուեցաւ ի կաթողիկոսութիւն ամենայն Հայոց և եկն ի Պոլսոյս ի Պօլսոյ,

և ի ներկայացուցանելն Գերատառի. Պատրիարքին Կ. Պօլսոյ Պօլսոյ սրբազան Արքեպիսկոպոսի Սոյ և Աղթամարայ ինքնակոչ կաթողիկոսաց խնդիրները, (Նորին Արարատեան վեհ. կաթողիկոսաց խնդիրները, որոց և զի ինքնին գլխաւորեալ լուծուին այն ինքնուկոչաց խնդիրք : Եւ արդարեւ յաջորդեալ մի յանձնաժողով կազմել յեկեղեցականաց Պօլսոյ, որ վեց յօդուածովք խորհուրդը ներկայացոյց վեհ. Հայրապետի, և նա յանձնեց Ս. Պատրիարքին ի դրժմ. դնել : Բայց ո՛րքաւէ ո՛րպիսի մտածութեամբք դործոյն ընթացք տալ զբացաւ Պատրիարքարանն, և Եօրին Արարատեան նկատելով զարձաւածները որ արդեւառիթ են լինում դործոյն յաջողութեան, ճանապարհորդեց գէպ ի Մայր Աթոռ, և դարձեալ անկատար մնաց խնդիրն :

Իսկ ի 1867 ամի Կ. Պօլսոյ Ընդհ. ժողովը խառն մասնաժողով կազմեց, որ ինն յօդուածովք որոշումներ առաջարկեց առ Ընդհ. ժողովն, Սոյ և Աղթամարայ բարեկարգութեանց համար ի մէկն գեկեղեցիկ տարւոյն, որոյ պատճէնը կայ աստ ի դիւան վեհ. Հայրապետի, և բայց նա ևս Ընդհ. ժողովոյ կողմանէ անդործադրելի մնաց՝ ինչպէս կեարեւի՝ Վարժապետեան Գեր. Երեսփ. Եպիսկոպոսի նոյն առաջարկութեանց ծրագրին ստորեւ գրած անպատեհ զիտողութեան համար, որ Հայոց ազգի և Եկեղեցւոյ կարի վնասակար լինելը քաջ հեռաւանդով վեհ. կաթողիկոսն՝ նախ կոնդակ առաքեց ի Պօլսոյ որ տնօրինութեամբ Ս. Պօլսոյ Պատրիարքի ընթերցան յեկեղեցիս Պօլսոյ, և ապա խիստ անհրաժեշտ դատեցաւ մի յատուկ փոխանորդ յղել, որ Գեր. Սարգիս սրբազան Արքեպիսկոպոս Ջալալեան գնաց, որպէս զի խորհելով Ս. Պատրիարքին հետ՝ օգնէ դործոյն, զի վնասակար և վտանգաւոր մի որոշում չի տրուի Սոյ և Աղթամարայ խնդրոց. սա կայն ըստ դժբաղդութեան աղբի՝ կամ դիտմամբ և կամ անդիտութեամբ տարօրինակ կերպարանք տուին կաթողիկոսական փոխանորդին և զայն առաջովք բարեմիտ նպատակաց, և ոմանք դանաղան խաղէպեան ձեւերով կանցան բարեխալ ժողովուրդը զայնակեցնել, և Պօլսոյ Պատրիարքի վտանգութեան խռովութեամբ և կուռքովք դաւաղեցան և ին : Այլ ի վերայ այս ամենայնի տաքաջայայտ է ամենից, որ մինչև այն ժամանակներ ոչ մի Հայու մտքէ անցած չէր թէ Սիւն և Աղթամար կաթողիկոսական օրինաւոր Աթոռներ են, և նոյնպէս ո՛չ մի Հայու բերնէն լուծած չէր թէ աղբն երեք կաթողիկոսական Աթոռներ ունի, և ո՛չ ոք համարձակեցաւ Յունաց Անտիոքայ՝ Աղեքսանդրիոյ և այլ առաքելական յաջորդութեանց օրինաւոր Աթոռաց խիստ անպատեհաւոր կերպիւ նմանեցնել Սիւն ու Աղթամարն, այլ բարեմտաց նպատակն էր մի միայն ժամանակաց բռնութիւններէն զոյացած հոկառակաթողութեան օրինաւոր կարգ և սահման որոշել ներկայիս յարմար, և միտցնել Հայաստանեայց Մայր Աթոռոյ հետ, կատարեալ օրինաւորութիւն թողլով իւրում ժամանակին, որով միանգամայն նոցա լից՝ Կ. Սոյ և Աղթամարայ վիճակները դաւաճած ժողովրդեան դրութիւնը բարւոքել և ազատել ի կրօնափոխութեանց վտանգից, որ ստեղծ կը պատահէին ի տղիտութենէ և յանգուլթեանէ իւրոց եկեղեցականաց :

Յիշուի ոչ ոք երբեք յանդիմնեցաւ ի Հայոց մինչև ցարդ ասե՛լ աղբը երեք օրինաւոր կաթողիկոսական Աթոռ ունի. նոցա խիղճը չէր ներել ամենեւին Հայոց աղբի միութիւնը անդթութեամբ յերիս բաժանել և ժառանգել ապագայ սերունդին վայր, և

Հարց սրբոց անկէջն ու նշովքը : Սակայն ոմանց այժմեան տարօրինակ և օտարազգիւ ձայներ արդարեւ կը զարմացնեն ամեն ողջա միտ Հայոց միտքերը , և Հայաստանի ամեն հարազատ և հաւատարիմ սրբուհի մէջ խիստ հաւանական կարծիքներ կը յղանան՝ թէ անշուշտ այն խնդիրները յուզողաց մտաց մէջ նպատակ ունին դառն դործել և քննադատել արդիւն ընդհանրութեան , և կամ անհնաւանդութեամբ զոյգն ինչ անձնական օգտի և պատուոյ բազմաթիւ ձգտում և Եկեղեցւոյ մեծամեծ օգուտները սոսկաբանել , և միանգամայն ուղղութիւն և առաւարտաւ աղբիւր ի դուրս բազմաթիւ թշուառութեանց և բաժանմանց զլորել :

Ահա այս ամենը քաջ նկատելով Նորին Ս. Օծութիւն Կաթողիկոս "ամենայն" Հայոց և նախատեսելով զապագայն՝ զընդունութեան համար էր՝ զի երբ նոր Պատրիարք նստաւ 'ի Կ. Պօլս Գեր. Միքայիլ Ս. Եպիսկոպոսն խորմեան՝ կոնդակ զրեց փութով , և հայրական սիրով զընդացոյց զնա խոհեմութեամբ շարժել Սոյ Սղիթամարայ խնդրոց մասին , զի մի փառնաբան միութիւն Հայաստանեաց եկեղեցւոյ : Բայց տեսէք Սղիթի զժողովուրդութիւնը , որ Հայրապետական կոնդակը փոխանակ ի բնա եկեղեցեաց ի լուր ժողովրդեան ընթերցել , անդուն ազգ. ժողովոյ մէջ կարգաւ անդամ զլացան և ծածկեցին , և ոչ կամեցան դադարել զի մի յանդիմանեցին դործը եղաց . և ոչ այսպիսի միայն , այլ թիւր ու սխալ մեկնութիւններ ևս տուողներ եղան Անդակին մտաց , և սկսան ոմանք սուտեր տարածել բարեմիտ ժողովրդեան մէջ՝ որպէս թէ՝ Ս. Կաթողիկոս զրած լինել Սեղեց և Աղթա մարցոց համար թէ՝ « թոյլ տուք մեզեց թաղել զմեզեալ իւրեանց » որ բնական սուտ է . և կամ մի նոր բան խօսած լինել « հակաթու » զրեւով , բայց սակայն չախտ էր դիտել զի ոչ այժմեան վեհ. Կաթողիկոսն յինքնէն , այլ ի դարուց հետեւ եկեղեցական ժողովներ և Ս. Հարց և Հայրապետը Հայաստանեաց եկեղեցւոյ հանդերձ համայն հարազատ ժողովրդովք « հակաթու » ճանաչած են զՍիւս և զԱղթամար , ուստի և վեհ. Կաթողիկոսն ինք իրեն հաւատարիմ աւանդապաշ նախնեաց որոց եկեղեցական վճիռը պէտք էր յարգել , մինչեւ իւր նախադասութեամբ կրկին ընդհանուր եկեղեցական ժողով կազմուի և որոշուի նոցա համար ինչ որ տրման և անհրաժեշտ կը լինի : Իսկ եթէ այն սակաւաթիւքն ի նպատակն խորհրդաւանութիւն չունենէ՛ն՝ էր վասն ի խաւարի կը դրնէին և պահելով կոնդակը միայն նորա իմաստը ըստ քմաց և ըստ հաճոյս կը տարածայնէին : Եթէ մի միայն Աղբիւն օգուտն էր նոցա բուն նպատակ , էր վասն կը ծածկէին Աղբիւս Հայրապետէ . միթէ՛ Նորին Ս. Օծութիւն նուազ քան զինքեանս կ'սիրէր և կ'սիրէ զԱղբ և զԵկեղեցի :

Երբեմն մեր արժանաշիւտակ նախնիք՝ հեռատեսութեամբ ըստ պահանջման հարկին տիրող այլ և այլ հզոր պետութեանց քաղաքական հանգամանաց նկատմամբ մանաւանդ սպառնալից և ազդաւորաւ փոթորկացն առաջը առնլոյ համար՝ զիջումն ըրած են՝ յաւելտ երկուց չարեաց փոքրազոյնը ընտրելով , նաև մի քանի փառամոլ եպիսկոպոսաց և շահատէր իշխանաց կրկն զոչ չտուլոյ համար միամիտ ժողովուրդը՝ խոհեմութեամբ վարուած են Սոյ և Աղթամարայ վիճակաց և դործոց հետ , զի մի ի պատճառն անհնազանդելի և շահամոլ սպառնալից , անմեղ ժողովուրդը առաւել ևս կեղեքեցի և տաքնաբանցի ի ձեռս բռնաւոր տէրէպէյլից Խոզանեանց և Քիւրտ պէյլից . միայն և միմիայն այսպիսի մտօք էր , որ մեր

հայրապետներէն ոմանք այնպիսի դառն ժամանակաց և անխիղճութեան մէջ դաշնակցել անդամ հաճեցան ընդ հակաթուական , զի մի պառակտեալ փեռեկտիցի հօտն Քրիստոսի և բաժին բաժին ի կորուստ մատնեցին :

Արդ ցաւալի միանգամայն ողբալի է , զի այնպիսի դառն ժամանակներում եթէ մեր նախնիք ամենայն բռնութեանց և հալածանաց ընդդէմ ներքին և արտաքին թշնամեաց եկեղեցւոյ և Աղբի , և միշտ պաշտպանեցին ազգը և կրօնը , և ծանուցին միմիայն զՍոյը Աթոս Արարատեան՝ օրինաւոր յաջորդութիւն Ս. Առաքելոյն Թաղէի և Բարթողիմէայ և Առաքելատարաւ հօր մերոյ սրբոյն Գրիգորի , զիսրդ տէր այսպիսի լուսաւորեալ դարուս և մամլոյ ազատ հրատարակութեանց և զիւրին յարաբերութեանց ժամանակ մէջ , Պօլսոյ Գեր. Պատրիարք և ոմանք ի մեծապատիւ անդամոց Երեսփոխան և Գաղաթական ժողովոց անդր քան քան զտրամադրութիւն Աղբային Սահմանադրութեան և քան զիրաւասութիւնն եկեղեցական ծանր խնդիրներ յազնելով լուծել կը տընին , որ հետզհետէ վտանգներ կ'սպառնան իրաւանց Սոյը Աթոսոյ , և միութեան ազգիս և Ս. եկեղեցւոյ Հայաստանեայց : Եթէ բարեմիտութեամբ հարկ անհրաժեշտ կ'զգային ի ներկայիս նոցա զընթերցել բարեղեւ և օրինաւորապէս յարաբերութիւն հաստատել ընդ Սոյը Աթոսոյ , ինչպէս կարելի էր առանց կանխադէպ զիրաւութեան և հաւանութեան ընդհանուր Կաթողիկոսի խորհել միակողմանի և դործել , որ Նորին ձեռնհասութեան և իրաւասութեան միայն է վերապահեալ անօրինել զարժանն՝ և կամ ըստ ծանրութեան խնդրոյն՝ հրաւիրել յամենայն վիճակաց Հայոց Եպիսկոպոսուն , վանահարս , վարդապետ , պատգամաւոր Երեսփոխան և այլն և այլն . զալ ժողովել ի մի ընդ իւրով նախադասութեամբ , և համախառն խորհրդակցութեամբ որոշել և վճիռ համաձայն եկեղեցական կանոնաց և ըստ պահանջման օգտի եկեղեցւոյ և իրութեան Աղբի :

Ուրեմն ըստ ինքեան ապօրինի կ'համարվի Պօլսոյ ընդհ. ժողովոյն Սոյ խնդրոյն խորհելը մանել , և անպաւեր՝ տուած որոշումներն յայնմ մասին . նոյնպէս անհրաժեշտ կ'համարուի Սոյը Աթոսոյ տնտեսաւ և երդուեալ միարան եպիսկոպոսաց՝ առանց Կոնստանդնուպոլսոյ հաճութեան ընդհանրական Հայրապետի՝ ի խնդիրս նոցա յանձնադաստան միջամտել , և կամ ընդունել զպաշտօն Կաթողիկոսութեան Սոյ և Աղթամարայ՝ մեղանշելով ընդդէմ ուխտից և երդմանց իւրեանց (1) :

Ի.

(ՊԱՏՃԻՆ ՀԵՌԱՊԵՏ)

Կ. Պօլս . Ի Խուճ-Գարու . Գեկտ . 11 .
Ա. Պատրիարք Հայոց Կ. Պօլսոյ

ժողովն Կոստանդնուպոլսոյ ընդ Չերով Նախադասութեամբ անդր քան զիւր Սահմանադրութիւն և զիրաւասութիւնն

յազնէ և լուծէ զեկեղեցական փափուկ խնդիրս , որպիսի է Սոյ և Աղթամարայն . և որ ցաւալին է Սրբազնութիւն Չեր ընդ . քօղով մերս փոխանորդութեան ընդդէմ նուիրական աւանդութեանց սրբոց Հարց և իրաւանց Սոյը Աթոսոյ յօժարի դործել յանուն մեր առանց մեր փառութեան , և զայնպիսի խնդիրս և զնոր Սահմանադրութիւն յանձնադաստան հեղինակել ձեռն արկանէ » , « որ միմիայն անկէ ընդհանուր « ժողովոյ ըստ եկեղեցական օրինի դառն « մարեղ ընդ նախադասութեամբ Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց : Ուստի « նուիրական կանոնը եկեղեցւոյ և մեք « մէ կարեւոր օրինաւոր ճանաչել զայդ « պիտի որոշուի » , և առ ի դառալս առնուլ ազդաւորաւ « հետեւանաց յայտադային , աղբ առեւծք Չեր զգուշանալ ի շեղելոյ ի շաւղաց Հարց Սրբոյ » :

Մայրադոյն Պատրիարք
Եւ Կաթողիկոս ամենայն Հայոց
ԳԵՂՈՐԳ

Գ.

ՊԱՏՃԻՆ ԿՈՆՏԱՆՍԻՆ

ԳԵՂՈՐԳ ծառայ Քրիստոսի և անհատանելի կամօքն Աստուծոյ եպիսկոպոսապետ և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց , Մայրադոյն Պատրիարք համազգական նախամեծար Աթոսոյ Արարատեան Առաքելական Սոյը եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Եփիմանի , Գեր. ՄԵՐՏԻՉ Արքեպիսկոպոսի հարազատի Սոյը Աթոսոյ խնդալ ի Տէր :

Յօդէ յօրմէ հետեւ ամբարձաք ի Գահ Հայրապետական անհատանելի կամօքն Աստուծոյ և ընտրութեամբ իրութեան Աղբիս , զօր հանապաղ նուիրին ժամք և ընթացք կենացս ի հոգացողութիւն և ի պաշտպանութիւն Հօտին Քրիստոսի , ի բարոյական վերականգնումն նորին և ի պայծառութիւն եկեղեցւոյ մերոյ սրբոյ , աւանդապահ կացեալ նախնի սրբոց Հարց կանոնաց , և հաւատարիմ Փրկչին մերոյ անստերիւր և փրկարար վարդապետութեան , որ նախամեծար քարոզէ զոչն , և զմիութիւն և զեղբայրութիւն :

Ապաքէն անհնարին աղէտք և անըմբերելի վիշտք են որդեգորով Հօր տեսանել վտարանդի և տիեզերասփիւռ զսիրելի սրբիս տարաբազղ Հայրենեաց , մանաւանդ զի ուրեք ուրեք առաջնորդեալք նոցա ի մերոց վարձեալ պաշտօնէից և յօտարաց յառաւել ևս ի հեռաւորն վարին անապատ պանդխտութեան , տակաւ առ տակաւ խորթանալ ըստ ամենայնի ի դժբաժան գրկաց Մօրն լուսոյ : Արդ գորով մեր հեռի ի վտարանդեցոյ սրբուհի մերոյ սիրելեաց բազմօք իմն ասպարիջօք , քանի տաքնապ և սրտով գժուարին է մեզ ընդ փոյթ հատանել օղնութեան և զուռաջ առնուլ քննուող և դարման մատուցանել վտանգաւոր , որպէս և յայս նուազ ուր ուրեմն լուաք զպարականուն վճիռ Երեսփոխանական ժողովոյն Կ. Պօլսոյ վասն ընտրութեան Չերոյ և վաւերացման ի հակաթուս Կաթողիկոսութիւն Սոյ :

Չեն ինչ պէտք բացատրութեանց ի հմտութիւն անցիցն յազգաւ կանխա-

(1) Յանդուումն մին ի լրագրաց Պօլսոյ գրած էր թէ՛ այս ինչ եպիսկոպոսն Սոյ ուխտին գէ՛մ է՝ մեղանշած իւր վիճակէն դուրս պաշտօն վարելով եւսայն : Ար ցաւալի զի բազմօք յերիտասարդաց Աղբիս տակաւին չգիտեն թէ ի Սիւս և յԱղթամար ձեռնադրեալ եպիսկոպոսներ որպիսի և ինչ ուխտ չունին , որո՞ւ գէ՛մ պիտի ուխտէին և ինչ բանի նոցա ուխտը . . . : Իսկ ի վաղուց անտի եպիսկոպոսներ Սոյը Աթոսոյ ընդ այլ ուխտս վերաբերեալ կրօնի՝ կ'ուխտեն և կ'երդնուն նաև հաւատարիմ և հարազատ մնալ Սոյը Աթոսոյ և Գահակալոցն , և հաւաքակ շարժողքն ուխտադրած են և անկանին ընդ եկեղեցական դատաւարանա :

տես լինելոյ ամենայն վտանգաց ապառ-
նոյն, պառակտման տեսմ' և դժբախտ
Ազգի մերոյ և Եկեղեցւոյ ի վիճ կորսու-
տեան ի խոտոր ընթացից Պատրիարքա-
րանին Պօլոյ. զի եթէ բարոյական միու-
թիւն Հայաստանեայց՝ զոր պահպանե-
ցին սուրբ Հարք Եկեղեցւոյ մերոյ ի
դառն ժամանակ հալածեալք՝ չար-
չարեալք՝ և զմահ անդամ ճաշակեալք
ի բարձրագոյն թշնամեաց և առ մեզ
աւանդեալ հասոյցին, քանի առաւել
յայտ աղատութեան ժամանակիս, փո-
խանակ զառաւել ևս միանալոյ հաստա-
պինդ շաղկապօք սիրոյ՝ և լինելոյ հաւա-
տարիմ ժառանգք նախնական աւան-
դութեանց նախնեաց անպատեհ խն-
դիրս յարուցանելով առիթ լինին բա-
ժանման միութեան Եկեղեցւոյն Հայոց,
արկանելով զանձինս ընդ ծանր պատաս-
խանատուութեամբ խառնել Աստուծոյ
և Եկեղեցւոյ մերոյ. և որ առաւել քնա-
սակարն է՝ Եկեղեցականաց ոմանք
յանձնապատասխան ժպրկին ի նոյն, որոց
չներեն երբէք Եկեղեցական իրաւունք
ձեռնադրել և առքին արկանել և զձեզ
ի նոյն վիճ:

Արդ արժանացեալ Ձեր պաշտօնին Ա-
ռաքելութեան՝ այսինքն է սրբազան առ-
տիճանի Եպիսկոպոսութեան աստ ի Ս.
Եջմիածին, և առեալ զուստ և զեր-
դումն ի Մայր Տաճարիս կաթողիկէի հա-
ւատարիմ կալ և մնալ յամենայն իրա-
ւանց և ծայրագոյն իշխանութեան Մայր
Աթոռոյս և Գահակալինորին Յաջորդացն,
անշուշտ եմք, զի հեռի է ի մտաց Ձե-
րոց գործել ի միտս ընդհանրութեան
Ազգիս և հակառակ կամաց Յաջորդաց
որոց Առաքելոյն թաղէի և Բարդու-
ղիմեայ և Առաքելապարտ Հօր մերոյ
Լուսաւորի Երկրորդի Ս. Գրիգորի, և
ընդունել զայնպիսի պաշտօն, որ ոչ պա-
տիւ ընծայէ Ձեզ, և անտարակոյս կա-
րէ զհետ բերել զկործանումն Ազգի և
Եկեղեցւոյ առ յապոյն, մանաւանդ առ-
անց կանխադիտութեան և բարեկար-
գելոյ մեր զապօրինի ընթացս վիճակա-
ւորացն Սոյ և Աթոռմարոյ, զոր ձեռ-
նարկեալ իսկ էաք ի լինել մեր ի վեր-
ջին նուագի ի Ս. Պօլոյ, որում չէք ան-
տեղեակ:

Յոյս մեր հաստատուն է ի Տէր, զի
անմահաց իմոյ ունեւոյ զսրբազան
պարտիս կոչման և աստիճանի Ձերոյ,
և զուստ և զերդումն որ առ Աստուած,
զոր և մեք յիշեցուցանեմք Ձեզ Հայրա-
պետական այսու սիրոյ և օրհնութեան
կանգնակաւ, և ազօթս առնեմք, յամե-
նայն ժամ, և ըզմամբ յոյժ լինել Ձեզ
ըստ ամենայն նախանձախնելի իրա-
ւանց Մայր Աթոռոյս վասն օգտի և մի-
ութեան Ազգիս, և յարգել յամենայն
սրտէ և ի մտաց զասհմանս և զկանոնս
նախնեաց մերոց սրբոց, որ ընդվզեալ-
սն և զհակառակորդս ենթարկեն դա-
տապարտութեան, և արժանաւոր որդի
արժանաւոր Ս. Հարց՝ և արժանեալի
աշակերտ աւանդապահ Ս. վարդապե-
տաց հանգիստեալ ի փառս միայն Աս-
տուծոյ Ս. Երրորդութեան, յօգուտ տա-
ռապետ Ազգիս և ի պատիւ անուան
Ձերոյ, որով և միութեամբ իսկ մեծ լի-
ցի բազմաթիւ սրտի մերում:

Ողջ լիւրք զօրացեալ Տերամբ:

Ի 14 Գեկտ. 2871

ԳԵՂՈՐԳ Դ.

Ազգ. ՌՅԻԱ

Կաթողիկոս ամե-

ի Ս. Եջմիածին

նայն Հայոց.

Ահաւարիկ Գեր. Խորէն սրբազանի
և կամ կանգալը:

ԳԵՂՈՐԳ Ժառայ Գրիգորոսի և անհասանելի
կամբն Աստուծոյ Եպիսկոպոսութեան և
կաթողիկոս ամենայն Հայոց ծայրագոյն Պատ-
րիարք համադրական նախամեծար Աթոռոյ
Արարատեան առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ
Սոյ կաթողիկէ Եջմիածին Գեր. Խորէն
Արարատեան Եպիսկոպոսի սիրելի որդւոյ և
հարազատի Ս. Աթոռոյս և մեր խնդալ ի Տէր:

Բանը նամակի Ձերոյ զրեւոյ ի 13 Նո-
յեմբերի տարւոյս ոչ սակաւ զարմացուցին
զմեզ, թէ զիարդ իցեն վրիպեալ ի սրառես
տալ և ի խոհական մտացդ դառ խարդա-
խութեան և գաղանածածուկ դարանք, որ
ի բազմաց հատէ յարեալ յոմանց ի մերադ-
նէից և յօտարաց ի միտս և ի վերեկոտումն
միութեան սիրելի որդւոյ Սօր մեր Հայաս-
տանի ի նախատինս Առաքելական Եկեղե-
ցւոյս Հայաստանեայց և ի բռնարարումն ի-
րաւանց իշխանութեան Մայր Աթոռոյս Ա-
րարատեան, զոր ամօք առաջ տեսիք զխար-
դաւանս և զդուշացոյց, զվնասակարն
այժմ քան զառաջինն համարիք օղտաւէտ
և զպարտութիւնս վերագրէք ի պարծանս և
ի յաղթութիւն: Ձեմք յերկրայս զի եթէ տե-
սանիք զաղաքայ վտանգն մեծ Ս. Եկե-
ղեցւոյս և Ազգի, ոչ յօժարէիք թարգման
հանդիսանալ ի կողմանէ մերմէ յԵրեսօթիսա-
նական ժողովի անդ և յայտնել զուրախու-
թիւն: Քանզի յայտ իսկ է ամենից, զի առ-
անց կանխադրոյն զխոտութեան մերոյ և հա-
ւանութեան և բարեկարգելոյ զերթութիւն
վիճակաւորացն Սոյ և Աթոռմարոյ, ան-
մարթ էր անդր քան զիրաւունս և զարա-
մադրութիւն Սահմանադրութեան Պօլոյ,
միջամտել և վճիռս արձակել Ս. Պատրիար-
քի և Երեսօթիսանութեան Կոտանդնուպօլ-
սոյ՝ յընտրութիւն կամ վաւերացումն եպիս-
կոպոսի Եջմիածին ի հակաթուոն յաջորդու-
թիւն Սոյ, և չէ երբէք ներելի միաբանի
Մայր Աթոռոյս ընդունիլ զայն առանց մե-
ղանջելոյ ընդդէմ իւր երգման:

Արդ այսու կանգալաւ մերով արժան հա-
մարեցաք, յիշեցուցանել Հայրական սիրով
Ձեզ և ամենայն Եպիսկոպոսաց, վարդա-
պետաց և Քահանայից և ժողովրդոց հարա-
զատից Մայր Աթոռոյս զԱրարատեան սրտիս
Ձեր, զդուշ լինել ի խնդիրս Սոյ և Աթոռ-
մարոյ, որ արդէն բազմօք իմն կնճեալ և
ծանրացեալ են յիշեցելոյ ոմանց անխորժ ա-
րանց, և ի վերջոյ կարօտի անշուշտ օրինա-
ւոր վճույ ընդ մերով նախադաշութեամբ
կարեւոր ընդհանուր ժողովոյ գումարելոյ յա-
մենայն Եպիսկոպոսաց և յառաջնորդաց հա-
յարնակ վիճակաց և ի վանահարց և ին. և
յայտարահան երեսօթիսանաց, և ահա այս-
պիսի Եկեղեցական ժողով միայն է ձեռնհաս
լուծել զկանգիրն զայն և հաստատել ըստ օ-
րինի և ըստ Եկեղեցական կանոնաց զյարա-
բերութիւն և զնոր կարգադրութիւն կա-
ռաւարութեան Սոյ և Աթոռմարոյ զընդ-
վզեալս և զուստադանց և զերդմնադանց
դատաւարտել:

Ողջ լիւրք զօրացեալ տէրամբ:

ԳԵՂՈՐԳ Դ.

Կաթողիկոս ամե-

նայն Հայոց

Յոմի Տեառն մերոյ 1871

Գեկտ. 13 և յազգային

թուականութեան ՌՅԻԱ

ի Ս. Եջմիածին

Կրիկիկոյ վիճակէն տխուր լուրեր
կուղան:

Քաղաքական ժողովն երեքշաբթի
աւուր նստին մէջ երկու հեռագրեր
տեսաւ. մէկը՝ մանաւոր է, որ կ'ըս-

նուցանէ թէ ժողովուրդը հռոմէակա-
նութեան պիտի դիմէ և Տ. Մկրտիչ
Արքեպիսկոպոսի կաթողիկոսութիւնը չըն-
դունիր: Ասոր կարեւորութիւնն չտուին
ժողովը և Ս. Պատրիարքը: Իսկ երկրոր-
դը Սոյ Միաբանութեան կողմանէ ուղ-
ղեալ պաշտօնական հեռագիր մ'է, ու-
րով կ'իմացունեն թէ՝ վերջին օրերս կա-
թողիկոսական Եկեղեցւոյն մէջ, ի ներ-
նայութեան կաթողիկոսին, քահանայ մը
Ս. Պատրիարքի մէջ կաթողիկոսին անուան
իշխանակաթիւնը սկսած տեսնել, ժողու-
րդը զարգաւորաբար մատուցոյ քահանա-
յին վրայ յարձակել և զանի վար առ-
նելէն յետոյ կաթողիկոսն ալ ակնուն
իջուցեր է: Այս դէպքին վրայ, տեղա-
կան կառավարութիւնը միջամտութիւն
ըրած ըլլալով քանի մ' անձինք վիրա-
ւորուեր են, և եղելութիւնը Ասանա
առ ընդհանուր կառավարին զբուեր է:
Սոյ Միաբանութիւնը Պատրիարքարա-
նէն օգնութիւն խնդրած ըլլալով՝ Քա-
ղաքական ժողովն և Ս. Պատրիարքը ու-
րոյն են անմիջապէս թաղիքի դրել
առ Բ. Գուռն և կայսերական կառավա-
րութեան միջամտութիւնը խնդրել:

Եթէ խտրութիւն պիտի ըլլայ Նիկի-
ոյոսի կառուկաց դէմ՝ որ վերջին օ-
րերս չարաչար յուղեալ են, շատ հաւա-
նական է որ առաւել մեծ ցոյցեր պիտի
ըլլան նոցա կողմանէ, կամ ինչպէս կըս-
ուի, պիտի հարգադրին կրօնափոխու-
թեան դիմել: Ս. Պատրիարքն ու վար-
չութիւնը մենէ շատ աւելի պարտաւոր
են ուշադրութեան առնուլ այս կէտերը:

Առանցքն գրուած մասնաւոր նա-
մակ մ'ալ դարձեալ կ'ընտրանէ թէ
տեղւոյն Եկեղեցւոյ միայն մէկուն մէջ
կ'իշխի նորընտիր կաթողիկոսին անու-
նը, իսկ միւսոց մէջ տակաւին Նիկիոյա-
յոս կ'իշխատակուի:

— Բնիկեան զիւղէն դեկտ. 29 թը-
ւով մեզ գրուած նամակի մը հրատա-
րակութիւնը առաջնիկայ շարժումն թո-
ղու պարտաւորեալ եմք:

ՊԱՅՄԱՆՔ ՓՈՒՆԶԻ

1. -Միայն շարժ օրերը կը հրատարակուի:
2. -Տարեկան բաժանորդագիրն է միայն երկու ար-
ծաթ մէճիս՝ կանխիկ քանակ թէ մայրաքաղաքիս և
իւր արտարձանաց և թէ դաւառաց համար:
3. -Տեղական ու դաւառական թղթատուութեան
ծախքը խմբագրութիւնը պիտի վճարէ:
4. -Հատը 40 փարայ է, և կ'ընտրուի ամեն Հոյ
գրախոնարաց խմբագրութիւնը և ձեռքէ ծախանքու-
թով:
5. -Ծանուցման տողը 40 փարայ է մէկ անգամի
համար: Աւելի աման կըլլայ աւելի անգամեքու հա-
մար:
6. -Խմբագրութեան վերաբերեալ որ և է զիր ուղ-
ղելու առ Տնօրէն-Տէր Հ. Ս. Աւագան, Կ. Պօլոս
Քիւրքի խան վարի յարկ թիւ 26:

ՏՆՕՐԷՆ ԵՒ ՏԷՐ

Հ. Ս. ԱՆԱՅԱՅԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՅՈՎՍԷՓ ԳԱՎԱՅԵԱՆ
Կ. ՊՈԼՍ ՔՐԻՍՏՈՍ ԻՍԷ ՎԱՐԻ ՅԱՐԻ ԹԻՒ 26